Пазуха Андрій Павлович,
начальник Управління кримінального
аналізу Головного управління
Національної поліції
в Тернопільській області

СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ПРОБЛЕМАТИКА МОДЕРНІЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Сучасна тематика модернізації та підготовки фахівців кримінального аналізу є надзвичайно важливою для сучасних правоохоронних органів, адже успіх у протидії злочинності сьогодні залежить не лише від фізичної сили чи класичної оперативної роботи, а насамперед від уміння працювати з величезними масивами інформації.

В умовах стрімкої цифровізації, появи новітніх загроз та інтелектуалізації злочинних схем традиційні методи розслідування часто не встигають за реаліями. Кримінальний аналіз став тим інструментом, який дозволяє діяти на випередження. Актуальність підготовки таких фахівців зумовлена необхідністю трансформації Національної поліції України відповідно до стандартів Європолу й Інтерполу, де аналітична розвідка є основою моделі **ILP (Intelligence-Led Policing)** – правоохоронної діяльності, керованої аналітикою [1].

У науковому та практичному середовищі на важливості цієї тематики активно наголошують вітчизняні дослідники та практики. Зокрема, вагомий внесок у дослідження підготовки аналітиків для НПУ та розробку методичних баз (таких як посібники з основ кримінального аналізу) вносять науковці та фахівці відомчих університетів (ЛьвДУВС, ДДУВС, ХНУВС, НАВС), серед яких помітними є праці А. О. Кисельова, Е. В. Копилова, Д. М. Худенка, І. А. Федчака, С. С. Чернявського, Д. І. Овсянюка, В. В. Корольчука та інших спеціалістів, які адаптують міжнародний досвід під українські реалії [1; 2; 3; 4].

Одним із ключових аспектів ефективності поліцейської діяльності є реалізація принципу переваги, а саме – оперативне збирання та аналіз величезного обсягу даних. Багато з цих даних вже наявні, але не використовуються в повному обсязі. На сьогоднішній день, особливу увагу приділяють прогностичній

поліцейській діяльності, яка дозволяє передбачати злочини та вживати запобіжні заходи [6, с. 85].

Нині аналітик кримінального аналізу – це не класичний оперативник чи слідчий, а атестований фахівець правоохоронних органів, який займається збором, структуруванням та дослідженням великих масивів інформації (Big Data). Його головна мета – перетворити сирі, розрізнені дані (телефонні з'єднання, витяги з баз даних, фінансові транзакції, відеозаписи) на інформаційний продукт (аналітичний продукт), який керівники, слідчі чи оперативні працівники можуть використати для розкриття злочинів або координації сил. Аналітик шукає приховані зв'язки, закономірності у поведінці злочинців, визначає локації з високим рівнем злочинності та виявляє аномалії. Він володіє критичним мисленням та навичками роботи зі спеціалізованим IT-інструментарієм.

Сучасна аналітика змушена задіяти комплексні та спеціалізовані методи дослідження існуючих масивів інформації для виявлення в них прямими і непрямими шляхами її сутнісних характеристик – трендів, чинників, тенденцій, переваг, ризиків, закономірностей, погроз, зв'язків, які вкрай необхідні для розуміння проблемних ситуацій і практичного застосування в правоохоронній діяльності. Їх успішно застосовують аналітичні відділи у своїй аналітичній діяльності, плануванні [1, с. 23].

Підготовка сучасного аналітика – це поєднання класичної юридичної бази з IT-технологіями та психологією. Навчання повинно базуватися на таких підходах:

– **Опанування спеціалізованого програмного забезпечення**. Майбутніх аналітиків потрібно навчати професійно працювати у програмах для візуалізації зв'язків (зокрема, на лінійці i2 Analyst's Notebook), інструментах геопросторового аналізу (ArcGIS, QGIS) та базах даних (SQL, інтеграція з реєстрами на кшталт YouControl або внутрішніми інтеграційними системами НПУ – «Гарпун», «Інформаційний портал НПУ» та ін.) [8];

– **Case-based learning (навчання на реальних кейсах)**. Курсанти та слухачі курсів підвищення кваліфікації повинні не просто слухати лекції, а отримувати масив деперсоніфікованих реальних даних (наприклад, витяги з телефонних з'єднань реальної банди) і мають самостійно побудувати аналітичний звіт;

– **Міжнародне партнерство**. На базі Департаменту кримінального аналізу НПУ діють постійні тренінгові програми від європейських та американських партнерів (Консультативна місія ЄС – EUAM, CEPOL, ICITAP, IACA). Вони передають Україні методики аналізу ризиків злочинності за міжнародними стандартами. Саме на даних методиках повинна ґрунтуватися сучасна підготовка фахівців кримінального аналізу [1];

– **Life-long learning** (навчання протягом життя). Оскільки технології та методи злочинців трансформуються переважно щомісяця, для аналітиків розроблені постійні мікрокурси підвищення кваліфікації.

Крізь призму аналітичної об'єктивності, підготовка аналітика має бути сфокусована на подоланні когнітивних упереджень – ментальних стереотипів, що призводять до викривлення результатів розслідування. Особливу увагу слід звернути на структуровані аналітичні техніки **SATs** – набір методологій і процедур, що використовуються аналітиками для подолання когнітивних обмежень мозку та мінімізації впливу упереджень на кінцеві висновки. Ця техніка була заснована на методології американських вчених Річарда Геєра та Рандольфа Пферсона, які описували її як методологію, що дозволяє мінімізувати упередженість та забезпечити прозорість аналітичного висновку. Особливого значення набувають такі техніки, як аналіз конкуруючих гіпотез (ACH) та перевірка ключових припущень, що дозволяють .уникати «тунельного бачення». Прийняття об'єктивних рішень вимагає від аналітика високого рівня критичного мислення для відокремлення реальних закономірностей від помилкових взаємозв'язків [9].

Окрему увагу слід звернути на те, що в сучасних підходах до підготовки фахівців з кримінального аналізу виникає низка проблем. Головні з них пов'язані з розривом між теоретичною базою та стрімким розвитком технологій, браком інтерактивної практики, а також застарілими стандартами. Розв'язання цих питань є критично важливим для підвищення ефективності правоохоронних органів.

На шляху до активного впровадження сучасних методів підготовки аналітиків, існують такі невирішені проблеми та нові виклики:

Нормативно-правові (необхідність уніфікації законодавства, впровадження єдиної термінології, врегулювання процедур взаємодії тощо);

1. Інституційні (міжвідомча і внутрішня своєрідна ізоляція підрозділів кримінального аналізу, недовіра, побоювання витоку інформації, приховане змагання за кращу ефективність тощо);

2. Праксеологічні (мислення «від випадку до випадку», «від справи до справи», ізольоване мислення окремих аналітиків, слабка мотивація і культура комунікації, слабке лідерство і розуміння можливостей;

3. Технологічні (необхідність розробляти та опановувати складні алгоритми та численні інформаційно-аналітичні інструменти, а також здобувати, верифікувати та постійно актуалізувати компетентності роботи з великими даними, обсяги яких щороку зростають; потреба захисту даних; потреба забезпечення доступу кримінальних аналітиків до інноваційних інструментів та програмного забезпечення);

4. Освітні (потреба постійного навчання та підвищення кваліфікації фахівців підрозділів кримінального аналізу, оперативних та інших підрозділів Національної поліції, залучених до виконання завдань протидії злочинності та досудового розслідування);

5. Етичні (необхідність протидії фактам несанкціонованого використання даних, інформаційно-аналітичних ресурсів та інструментів уповноваженими суб'єктами; підтримка антикорупційної діяльності в лавах поліцейських, стимулювання доброчесності та формування якісного середовища поліцейської діяльності, керованої аналітикою).

Сучасна трансформація правоохоронної системи України в межах моделі ILP (Intelligence-Led Policing) вимагає принципово нового підходу до підготовки аналітиків кримінального аналізу. Сьогодні такий фахівець виступає інтелектуальним ядром розслідувань, трансформуючи розрізнені масиви Big Data у готовий аналітичний продукт. Аналітик має володіти методами роботи, виявляти латентні тренди правопорушень та вміти диференціювати реальні закономірності від помилкових взаємозв'язків.

Водночас процес підготовки кадрів гальмується низкою комплексних взаємопов'язаних проблем. Однією із них слід виділити технологічний дефіцит, який проявляється у складності

опанування нових алгоритмів Big Data, обмеженому доступі до інноваційного програмного забезпечення та проблемах захисту інформації. Освітні й етичні виклики вимагають тотального підвищення кваліфікації не лише аналітиків, а й суміжних оперативних служб, а також жорсткого контролю для запобігання несанкціонованому використанню даних.

Систематизація, оцінка та прогнозування цих ризиків, проблем і бар'єрів, їх періодичний перегляд та моніторинг змін є необхідним кроком для пошуку рішень, визначення пріоритетних заходів та продовження оптимізації правових та організаційно-тактичних засад використання кримінального аналізу оперативними підрозділами Національної поліції.

Список використаних джерел

1. Реалізація філософії «Intelligence-led Policing» в системі кримінального аналізу Національної поліції України : монографія / О. Користін та ін. ; за заг. ред. О. Є. Користіна. Київ : ВАЙТ, 2024. 450 с.
2. Федчак І. А. Концептуальні основи та науково-практичні аспекти проактивних моделей правоохоронної діяльності : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 628 с
3. Кисельов А. О., Копилов Е. В., Худенко Д. М. Основи кримінального аналізу : навч. посіб. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 152 с.
4. Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 11 серп. 2022 р.) / редкол. : С. С. Чернявський, Д. І. Овсянюк, В. В. Корольчук. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. 333 с.
5. Моца В. В. Теоретико-методологічні засади використання кримінального аналізу оперативними підрозділами правоохоронних органів України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* 2022. Вип. 73 (2). С. 141–147.
6. Безпека у кіберсфері : зб. матеріалів Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Кам'янець-Подільський, 28 трав. 2025 р.) МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Нац. акад. правових наук України; Організація з безпеки та співробітництва в Європі. Кам'янець-Подільський : ХНУВС, 2025. 246 с.

7. Багрій Т. Я., Денисовський М. Д., Роденко Т. А. Застосування кримінального аналізу у правоохоронній діяльності Національної поліції України. *Зарубіжний досвід. Інтернаука*. 2023. № 14. С. 63–68.

8. Кіреєва О., Мальчевський В. Методика формування інформаційного контенту із використанням автоматизованих інформаційно-аналітичних систем та інформаційних ресурсів підрозділами кримінального аналізу. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2021. № 1. С. 153–175.

9. Heuer R. J., Pherson R. H. Structured Analytic Techniques for Intelligence Analysis. URL: https://books.google.com.ua/books?id=Js1w15Q7X4gC&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q=SAT&f=fals

Пятелін Роман Ювіналійович,
т.в.о. начальника Управління
кримінального аналізу Головного
управління Національної поліції
в Харківській області;
Власов Олексій Вячеславович,
начальник відділу аналітики воєнних
злочинів Управління кримінального
аналізу Головного управління
Національної поліції
в Харківській області

АНАЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ BRIEFCAM ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ОПРАЦЮВАННЯ ВЕЛИКИХ ОБСЯГІВ ВІДЕОДАНИХ

На сучасному етапі розвитку системи відеоспостереження кожного дня демонструють свою безпосередню результативність у багатьох галузях діяльності, серед яких забезпечення безпеки та громадського порядку посідає одне з ключових місць.

Основними завданнями, які вирішують системи відеоспостереження, впроваджені в органах Національної поліції, є питання, пов’язані із забезпеченням безпеки громадян, а також питання контролю автоматизованого процесу використання отриманої інформації, який, як правило, постійно розвивається і стає все більш високотехнологічним [1, с. 8].